

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 81'42

ШЛЯХ ВІД СТРУКТУРАЛІЗМУ ДО АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ, ЛІНГВІСТИКИ МОВЦЯ, ГРАМАТИКИ ВИСЛОВЛЕННЯ

(рецензія на книгу: Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові : [монографія] / С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : «Букрек», 2014. – 412 с.)

Актуальність теми дослідження, яке підготувала Світлана Тарасівна Шабат-Савка, не потребує особливого вмотивування, вона лежить на поверхні, справді-таки продиктована часом і зумовлена відсутністю комплексного типологічного опису інтенцій, релевантних для українського дискурсу, і тих різнорівневих мовних засобів, що здатні вербалізувати інтенційні потреби мовців. У цьому аргументуванні кожне слово на своєму місці, а загальний його зміст засвідчує, що багатогранна категорія інтенції є органічним складником національно-мовного простору. Авторка роботи взялася за вельми непросту справу – зведення антропоцентричного, когнітивного, комунікативного та дискурсивного вимірів інтенції до спільного знаменника, який би віддзеркалював типологію інтенцій, мовні засоби репрезентування їх, інтенційні потреби комунікантів, і досягла поставленої мети: обґрунтувала категорійний статус комунікативної інтенції, створила типологію інтенцій, скрупульозно проаналізувала когнітивні, граматичні та дискурсивні вияви категорії комунікативної інтенції в українській мові. Тепер про все це й інше, досить важливе в річищі розглядуваної проблеми, удокладнено.

Розпочнемо з теоретичних засад дослідження інтенції, яким присвячено окремих розділ. Без нього не можна було обійтися насамперед тому, що поняття інтенції є базовим для всіх антропозорієнтованих наук, передусім філософії та психології, з якими безпосередньо контактує лінгвістика. Складність дефінування його зумовлена багатьма чинниками. З-поміж них чи не найвідчутніше заявляє про себе термінологічна неузгодженість. Авторка пройшлася найскладнішими лабіринтами цього різнобою і сфокусувала свої дослідницькі зусилля на такому важливому сегменті комунікативно-дискурсивної парадигми: розглядуване поняття, «залишаючись водночас у сфері чи то філософії, чи психології» (с. 16), має яскраво виражену мовознавчу сутність. «Потрактування інтенції як чітко визначеної спрямованості на певний об'єкт, ментальний стан, як задуму, мети та її здійснення, – резюмує вона свої міркування, – підготувало ґрунт для вивчення цього поняття в лінгвістиці» (с. 18) у такому векторному представленні: психолінгвістичний, когнітивний, прагматичний, соціолінгвістичний, граматичний (синтаксичний). На основі узагальнення відомостей, одержаних методом індуктивно-дедуктивного інтерпретування інтенції як важливого складника психічного,

ментального стану людини, як ланки, що пов'язує людину й мову і постає стратегічним задумом до актуалізації висловлення, як реалізації інтенційного простору мовної особистості в соціумі, у соціальному адресантно-адресатному континуумі, як системи мовних засобів та їхнього валентнісного потенціалу експлікувати інтенційні потреби мовця, Світлана Тарасівна моделювала концепцію про міжрівневий, універсальний статус досліджуваного поняття, про пріоритетну роль інтенції в життєдіяльності кожної особистості, «оскільки це визначальна мовознавча субстанція, що детермінує та організовує багатовекторний процес людського спілкування» (с. 71).

Об'єктом пропонованої монографії є інтенція не як явище взагалі, а як комунікативний феномен із притаманним йому планом змісту, що виражає інтенційні потреби мовця, та планом форми, вербалізованої за участю різнорангових мовних одиниць. Закономірно постала проблема тлумачення комунікативної інтенції не осіб, а на тлі лінгвістичної теорії мовленнєвих актів, мовленнєвої діяльності та мовленнєвого впливу. Позитив убачаємо в тому, що це трактування, як і широке дефінування інтенції, не обмежилось суто мовознавчим ракурсом. Воно спроектоване у філософську площину і вправно занурене в лінгвістично-філософський дискурс. Світлана Шабат-Савка ретельно проаналізувала найважливіші студії відомих філософів та лінгвістів і запропонувала власне бачення проблеми категорійного статусу комунікативної інтенції. Належно вмотивовано, зокрема, положення про те, що мінімальною одиницею людської комунікації є не речення чи висловлення, а здійснення певного акту – констатації, запиту, наказу, вибачення, вдячності, поздоровлення й т. ін., що «комунікативна інтенція становить єдність інтенційного стану мовця (психоментального простору мовної особистості) та інтенційного знака (синтаксичної конструкції, висловлення, дискурсу)» (с. 26), що комунікативна інтенція нерозривно пов'язана і з мотиваційно-потребовою сферою мовця, і з синтаксичним ресурсом мови. Услід за дослідницею поділяємо позицію А. Вежбицької про суспільне життя як сітку актів мови (див.: Wierzbicka A. *Genry mowy / A. Wierzbicka // Tekst i zolanie : zbiór studiów.* – Wrocław – Warszawa–Kraków – Golańsk, 1983. – С. 129–135). Імпонує й інший погляд Світлани Тарасівни, відповідно до якого комунікативний потенціал мовної особистості як носія певних інтенцій найяскравіше розкриває динамічне мовне середовище.

У роботі виважено схарактеризовано проблему комунікативної інтенції й теорії мовленнєвої діяльності. Побіжне знайомство з цим фрагментом роботи справляє враження, що він переобтяжений, подеколи аж занадто, психологічними коментарями. Ретельніше опрацювання його пересвідчує у зворотному: без психологічного, зокрема психоментального, підґрунтя тут не обійтись. Отже, витлумачення комунікативної інтенції в розрізі теорії мовленнєвої діяльності крізь призму таких понять, як потреба, мотив, намір, думка, є не тільки доречним, а й необхідним. Перед нами зразок психолінгвістичної розвідки про текст як утілення комунікативної інтенції за безпосередньою участю тільки-но вирізнених психологічних компонентів, тобто, підтвердимо сказане тезою І. Зимньої, узятою з монографії, усього «психологічного змісту діяльності – її предмета, засобів, способу, а також особливостей мовця як суб'єкта цієї діяльності – його ціннісних орієнтацій,

мотивації, індивідуально-психологічної характеристики, типу нервової системи, емоційності, особливостей інтелекту, ставлення до ситуації і партнера спілкування та багатьох інших умов спілкування» (Зимняя И. А. Психология текста как продукта речевой деятельности / И. А. Зимняя // Сборник научных трудов МГПИИЯ им. М. Тореца. – М., 1987. – Вып. 284: Язык как коммуникативная деятельность человека. – С. 145–146).

Звернемося й ще до однієї лінгвістичної теорії як наукової засади комунікативної інтенції – мовленнєвого впливу, під яким розуміють процес керування діяльністю різних стосовно соціально-вікових, гендерних, ментальних й інших характеристик комунікантів за допомогою мовлення, репрезентованого синтаксичним ресурсом. У центр поставлено комунікативні стратегії, що безпосередньо пов'язані з діяльністю мовця. Переконаливим видається поділ їх на кооперативні та конфронтаційні. Основне полягає в тому, що вони зусбіч характеризують і охоплюють стратегічну програму висловлень-тактик, які віддзеркалюють можливу поведінку адресата, його дії. Зрозуміло, що до уваги взято передбачувані перебіги мовленнєвого процесу. Усі інші комунікативні інтенції, спричинені непрогнозованими зрушеннями у процесі спілкування, – це вже предмет дослідження радше психолінгвістики, а не мовознавства.

Заслугове високої оцінки розділ 1.3, у якому висвітлено телеологічні параметри комунікативної інтенції. Дослідниця випрацьовує цю проблему на філософсько-психологічних засадах, чим употужнює свою лінгвістичну версію, надає їй послідовності й належної уніфікованості. Основний аналіз зосереджено довкола понять «мета» та «функції», що вможливило глибше проникнення в категорійний статус інтенції, специфіку її вияву в незапрограмованому, так званому «живому», спілкуванні. Характеризуючи мету і функцію, Світлана Тарасівна вилогізовує, суттєво уточнює теорію довербального осмислення майбутньої мовленнєвої діяльності (ідеться про мету) та її безпосереднього втілення в речення-висловлення (ідеться про функцію). На цьому етапі дослідження вдало використано концепцію Ф. С. Бацевича про функцію як зумовлену інтенцією мовця роль мовної одиниці в побудові чи функціонуванні комунікативної одиниці (Бацевич Ф. С. Функционально-отражательное изучение лексики: теоретический и прагматический аспекты (на материале русского глагола) : [текст лекций по спецкурсу] / Ф. С. Бацевич. – Львов : Изд-во Львовского ун-та, 1983. – С. 18) та І. Р. Вихованця про три підходи до вивчення функції речення: функцію речення становить указівка на описувану ним ситуацію; функцією речення є його роль у тексті; функціональний аспект речення являє собою його актуальне членування (Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – С. 6–7). Усе це послужило підмурком для важливого висновку про те, що «інтенційно-телеологічний чинник детермінує процеси спілкування: з одного боку, під час спілкування мовець оприявлює різноманітні інтенції та прагнення, з іншого – виконує мовленнєві дії з певною комунікативною метою, втілює інтенційні потреби в адекватній синтаксичній формі» (с. 44).

У рецензованій праці переконливо доведено, що комунікативна інтенція органічно пов'язана із синтаксичними категоріями модальності, настанови

висловлення, актуального членування речення. Вони, як відомо, не знайшли однозначного тлумачення в граматиці. Ця обставина зобов'язувала Світлану Тарасівну коротко висвітлювати історію лінгвістичних поглядів на ту або ту категорію і приймати робочі дефініції. Комунікативна інтенція в її переконливому, як на нашу думку, поданні є постійною змістовою домінантою речення, отже, вона детермінує вирізнені вищі категорії. Авторка монографії запропонувала свої погляди на ці відношення залежності, як-от: комунікативна інтенція – значно ширше поняття, ніж модальність, оскільки воно визначає не окремі складники комунікативного процесу, а його цілісний механізм – усю інформацію, усі сподуки чи бажання, які вкладає суб'єкт комунікації у продуковане ним речення/висловлення. Настанову потрактовано як психологічну субстанцію підсвідомого задуму мовця, його здатність до сприйняття на довербальному рівні можливих викликів довкілля. Доречно заторкнуто також дискусійні, не розв'язані до кінця питання тема-ремного членування речення, яке, наголошено в роботі, організовує структуру висловлення відповідно до природи комунікативної інтенції, безпосередньо пов'язується з інтенційним наміром адресантно-адресатного континууму. Ці теоретичні міркування знайшли практичне підтвердження: на конкретних прикладах прокоментовано тема-ремний склад розповідних і питальних дискурсів різної синтаксичної будови – двоскладні речення, односкладні речення номінативного типу, парцельовані конструкції тощо. «Мовець як основний суб'єкт процесу спілкування, репрезентант багатовекторного інтенційного простору людського буття, – додамо до поданих вище ще один не менш важливий висновок Світлани Тарасівни, – передає у висловленні інформацію, адекватне розуміння якої певною мірою залежить від контексту та пресупозитивних характеристик комунікації» (с. 60).

Своєрідним підсумком до розділу «Комунікативна інтенція: категорійний статус і проблеми типології» став підрозділ «Комунікативна інтенція як міжрівнева лінгвістична категорія», з тим його аргументом, що комунікативна інтенція є внутрішньоієрархізованою поняттєво-мовною категорією, а як точніше, то синтаксичною категорією, репрезентованою інвентарем матеріально виражених синтаксичних одиниць – від синтаксеми до складного синтаксичного цілого. Комунікативна інтенція, процитуємо майстерно вплетене в роботу сентенційне твердження Отто Есперсена, нагадує дволикого Януса, позаяк вона звернена і до форми, і до значення, займає середнє місце і становить ланку між світом звуків і світом понять (Есперсен О. Філософія граматики / Отто Есперсен. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1961. – С. 57). Не викликає заперечення й інше міркування про комунікативну інтенцію як обов'язковий складник усіх без винятку конструкцій, тому що вона, по-перше, «зосереджує в собі інформацію про психоментальний простір мовної особистості, детермінує глибші значення тієї або тієї синтаксичної конструкції, увиразнює позицію мовця, його потреби та цільові настанови» (с. 65), по-друге, укладається в систему координат «я – ти – тут – зараз».

З огляду на все проаналізоване вище зробимо такий проміжний висновок: Світлана Шабат-Савка чітко вирізнила маркери інтенції, диференційні ознаки комунікативної інтенції, з'ясувала лінгвістичний статус останньої,

творчо використавши принцип «від форми до змісту», тобто від структуралізму до антропоцентризму, лінгвістики мовця, граматики висловлення, і «від змісту до форми», тобто від граматики висловлення, лінгвістики мовця, антропоцентризму до структуралізму. Усе це убгано в прийняті дефініційні рамки комунікативної інтенції як лінгвістичної категорії, що «виражає мовленнєвий намір, має когнітивне підґрунтя, передає цільові настанови спілкувальників» (с. 10).

Предметом дослідження рецензованої праці є антропоцентричні, когнітивні, граматичні та дискурсивні параметри комунікативної інтенції, з'ясуванню яких присвячено другий, третій, четвертий і п'ятий її розділи. Отож спробуємо схарактеризувати кожен із вирізнених параметрів, установити логічні зв'язки між ними. Розпочнемо, як це робить авторка, узявши на озброєння відомий принцип лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа, з антропоцентричного виміру інтенції. Імпонує те, що в роботі лаконічно і ємно розкрито антропозорієнтовану її сутність, подано вичерпну інформацію про мовця (окрему людину, учасників процесу комунікації, цілий етнос) як носія різних психоментальних станів. Вирізнено, зокрема, найважливіші характеристики комунікативного потенціалу мовної особистості, спектр стереотипних засобів експлікування комунікативних інтенцій, якими вона володіє, і справедливо зауважено, що для певної ситуації мовлення комунікант/комуніканти добирає/добирають із низки можливих не будь-які, а найрелевантніші синтаксичні конструкції. Як і слід було сподіватися, аналіз розпочато з багатоярусності речення, з його симетрійно/асиметрійних зв'язків між формально-граматичним і семантико-синтаксичним рівнями. Добре виписане положення про егоцентричного мовця і його граматичні маркери – особові (*я, ми*), присвійні (*мій, моя, моє, мої*) займенники, непрямі відмінкові форми прономінативів (*мене, мені, мною* й т. ін.), перша особа однини та множини дієслів теперішнього й майбутнього часу.

Багатим на теоретичні роздуми, узагальнення є фрагмент монографії, у якому йдеться про інтенцію та ментальність, про «власну» картину світу й картину світу народу, представником якого є мовна особистість. До наукового обігу введено ще одне важливе поняття – когнітивно-ментальні інтенції, що «мають стосунок до когнітивних структур нашої свідомості, ментальної репрезентації світу, інтелекту та досвіду людини» (с. 83). Мовлено й про ментальні риси українців (емоційність, чутливість, ліризм, кардоцентричність) і відображення їх у мові загалом і в «національному синтаксисі» зокрема. Цю складну й винятково актуальну натеper проблему лише порушено, отже, вона й не наблизилася хоча б у найзагальнішому вигляді до бодай поверхового розв'язання. Докоряти авторці не маємо права, бо метою її дослідження було вибудування типології інтенцій, яка цілісно представляє широчінь інтенційних горизонтів людського буття, з'ясування категорійного статусу, мовного наповнення комунікативної інтенції, а не визначення місця й ролі її в національно-мовній картині світу.

Оригінально висвітлено особливості вияву інтенції в контексті організації гармонійного і конфліктного, розмовного й експресивного спілкування. Різнобічно з'ясовано проблему комунікативної толерантності на рівні передбачуваних, а почасти й непрогнозованих взаємин між адресантами й

адресатами у процесі мовленнєвої діяльності. Новаторство дослідниці полягає і в тому, що вона характеризувала механізм не лише вербального, а й довербального рівня інтенції й, услід за Ф. С. Бацевичем, потвердила, що комунікативну поведінку людини визначає немовленнєва і мовленнєва поведінка учасників спілкування (Бацевич Ф. С. Природність спілкування як лінгвопрагматична категорія / Ф. С. Бацевич // Мовознавство. – 2011. – № 1. – С. 4–5).

На добротну граматичну базу оперті теоретичні відомості про ствердження й заперечення як передумови формування комунікативної інтенції. Звернення до цих когнітивно-ментальних інтенцій є вмотивованим передусім через ту причину, що вони репрезентують універсальний спосіб пізнання світу. Світлана Тарасівна послуговувалася ефективною дослідницькою методикою: канвою для витлумачення стверджуваних інтенцій обрано типологію предикатів дії, стану, процесу, якості, квантитативності, а для заперечних – частку *не*, сполучники *ні, ані*, предикативний прислівник *нема/ немає*, префіксальні лексеми з яскраво вираженою семантикою заперечення. Варте похвали гармонійне поєднання аналізу конкретних когнітивних виявів категорії комунікативної інтенції з чинними в сучасній українській мові засобами вираження її.

З'ясуванню однієї з найосновніших проблем дослідження – граматичної вербалізації категорії комунікативної інтенції – передувало потрактування терміна «висловлення», яким номінують граматичні, змістові й навіть прагматичні явища. Коли виникає потреба протиставити абстрактну схему речення інтенційно обарвленій ситуації мовлення, деякі дослідники вдаються навіть до складного терміна «речення-висловлення». Не заперечуючи положення І. Р. Вихованця, А. П. Загнітка й інших граматистів про висловлення як комунікативний аспект самої структури речення (Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – С. 155; Загнітко А. П. Український синтаксис : [навчально-практичний комплекс] / А. П. Загнітко, М. О. Вінтонів, Л. В. Сегін. – Донецьк ; Слов'янськ : ДонДУ, 2010. – С. 381), погоджуючись із думкою М. В. Мірченка про висловлення як комунікативну одиницю, що об'єктивує фрагмент мовленнєвої діяльності (Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : [монографія] / М. В. Мірченко. – Луцьк : Вежа, 2001. – С. 47), Світлана Тарасівна пропонує вважати категорійними ознаками цього поняття гнучкість структури, функціональні та валентні спромоги передавати весь спектр мовленнєвих намірів, емоцій та почуттів і поширити його не лише на реченнєву реалізацію, тобто на власне синтаксичний рівень, а й на рівень реченнєвих еквівалентів та текстовий рівень. Можна, звичайно, гаряче подискутувати з цього приводу, але важко заперечити те, що запропонована концепція позбавлена аргументів. До того ж, її послідовно адаптовано до всієї процедури інтерпретування комунікативної інтенції як когнітивного, граматичного й дискурсивно-жанрового феномену.

Опис граматичної реалізації комунікативно-модальних інтенцій розповідності, запиту, спонукання, оптативності, суб'єктивно-модальних інтенцій у вигляді ілокутивно-перформативних та непрямих висловлень здійснено кваліфіковано, докладно, підкріплено виразним ілюстративним матеріа-

лом. За перспективною методикою здійснено глибинну внутрішню диференціацію вирізнених інтенцій, встановлено їхні найтипівіші синтаксичні, а за потреби й лексичні репрезентанти, які є компонентами семантико-синтаксичної структури речення і тих синтаксичних утворень, що виходять за його рамки. Наприклад, серед комунікативних інтенцій спонукання вирізнено інтенції категоричного, пом'якшеного, нейтрального спонукання зі своїм набором конкретних репрезентантів, а серед інтенцій конкретного спонукання – інтенції наказу, вимоги, заборони, дозволу. Інтенцію наказу так само почленовано на вужчі значеннєві сегменти – від безапеляційного наказу та наказу-поради, прохання, розпорядження, заохочення до адресування наказу третій особі, яка залишається за сферою спілкування. Під кожен інтенційний тип підведено корпус конкретних мовних реалізаторів, передусім граматичних, а вже потім лексико-семантичних, фразеологічних, а подеколи і просодичних.

У розділі про граматичну вербалізацію суб'єктно-модальних інтенцій з'являються нелогічні, на перший погляд, підрозділи про еквіваленти речення. Нечленовані, парцельовані, незакінчені комунікати як маркери комунікативних інтенцій, згідно із запропонованою структурою, мали б «розчинитися» в системі засобів вербалізації того або того типу інтенції. Докладніше ознайомлення з підрозділами 4.4.1, 4.4.2, 4.4.3 знімає тільки-но висловлене застереження: еквіваленти речень специфічні не лише в плані граматичної організації, а й у плані семантичної наповнюваності. Іманентно закладені в них значеннєва поліфункціональність, імпліцитність потребували окремого коментарю з боку авторки монографії. З цим завданням вона успішно справилася.

Перейдемо, нарешті, до висвітлення дискурсивно-жанрової реалізації категорії комунікативної інтенції. Світлана Тарасівна послідовно тримається погляду про дискурс як універсальну форму презентації досліджуваного явища, оскільки він являє собою динамічне мовне середовище, що відтворює мовленнєву ситуацію, наскрізь детерміновану інтенціями мови. Використовуючи такі критерії ранжування інтенції, як комунікативне завдання і прагматична настанова, дослідниця з'ясувала спільне та відмінне між дискурсом і текстом, текстом і реченням, реченням і складним синтаксичним цілим, текстом і мовленнєвим жанром. Останній, на її погляд, мовець вибирає для адекватного втілення інтенції. Отже, мовні жанри, як і синтаксичні засоби (модально-інтенційні висловлення, реченнєві еквіваленти, текстові конструкції), є регулярними вербалізаторами комунікативних інтенцій. Вони уподібнені до стильових різновидів мовлення, контрастують, як і останні, набором мовних засобів. Ця схожість, тобто стильова та жанрова диференціація мовлення, дала підстави вичленувати типові дискурсивно-жанрові явища інтенцій в українській мові, а саме: інтенції естетичності в художньому дискурсі, інтенції розмовності в уснорозмовному дискурсі, інтенції впливу в публіцистичному дискурсі, я-інтенції в епістолярному дискурсі, інтенції сакральності в конфесійному (доречніше в релігійному) дискурсі, інтенції аргументування в науковому дискурсі, інтенції регламентування в офіційно-діловому дискурсі, метакомунікативні інтенції фатичної комунікації.

Світлана Тарасівна оперувала великим фактичним матеріалом, що сприяло успішному ідентифікуванню спектра диференційних рис плану змісту і плану форми кожної вирізненої комунікативної інтенції і реальних та потенційних мовних засобів реалізації її. У сукупності ці риси дають повне уявлення про збіжне й окремішне в досліджуваних дискурсах.

У процесі читання монографії виникало багато запитань, навіть претензій до її автора. На більшість із них знайдено відповіді під час знайомства з роботою. Висловимо двоє своїх міркувань, що якоюсь мірою не збігаються із концептуальними засадами дослідження Світлани Шабат-Савки або потребують певних уточнень:

1. Не викликає жодного заперечення думка про те, що комунікативна інтенція – це міжрівнева лінгвістична категорія з виразно експлікованим планом змісту і планом мовної репрезентації. Однак репертуар різнорівневих мовних засобів потребує уточнення стосовно його формально-граматичної, семантико-синтаксичної, лексико-семантичної будови. Погоджуємося і з тим, що домінантними засобами вербалізації категорії інтенції слугують синтаксичні одиниці, зокрема модально-інтенційні висловлення, реченнєві еквіваленти та дискурсивні конструкції. У монографії мовлено й про інше, не менш важливе: категорію мовця експлікує система займенникових слів та дієслівних граем, емотивно-аксіологічні інтенції увиразнюють іменникові та прикметникові лексеми. Уся ця широта репрезентативної бази інтенцій тільки посилює авторську концепцію, тому мала б знайти своє доречне місце у відповідних розділах роботи, часткових і загальних висновках до неї.

2. Цілком логічним видається твердження про амбівалентність окремих виявів інтенцій (емоційно-оцінні інтенції позитивного характеру: ласка, радість, любов захоплення – та емоційно-оцінні інтенції негативного характеру: сум, докір, ненависть, зневага, приниження, презирство тощо), репрезентовану різними типами модально-інтенційних висловлень та нечленованих комунікативів. У такому контексті релевантним засобом вербалізації інтенції, увиразненням її амбівалентної природи є якраз лексико-семантичний рівень, до якого лише спорадично звертається авторка. На наше переконання, спектр аксіологічних інтенцій може бути спрямований не тільки на висловлення схвалення, похвали, захоплення, як це представлено в роботі, а й на висловлення осуду, ганьби, огуди. Урахування цього по-особливому яскраво продемонструвало б амбівалентність оцінних інтенцій.

Висловлені міркування анінайменшою мірою не відбирають права констатувати той факт, що монографія Світлани Тарасівни Шабат-Савки – новаторське, ґрунтовне, оригінальне дослідження з виразно задекларованою авторською позицією. Воно є сміливим і свіжим кроком на шляху осягнення малоз'ясованої, складної за своєю суттю лінгвістичної категорії комунікативної інтенції.

Микола Степаненко,
доктор філологічних наук,
професор

Одержано 30.10.2014 р.